

Z nerazdeljenim poldnevnim poukom pridobimo tudi na učnem času, ki ga nam vzamejo različni potrebni in nepotrebni prazniki. Takih praznikov imamo na leto okoli 14, seveda brez nedelj in običajnih počitnic. Pri nerazdeljenem celodnevem pouku nam vzame en tak šole prosti dan 5-6 ur, pri nerazdeljenem poldnevem pouku pa samo 4-4½ ure na učnem času. Razlika je povprečna 1½ ure. V enem letu znaša ta razlika 20 ur. V osmih letih izgubi tedaj otrok pri nerazdeljenem celodnevem pouku 160 ur.

Upeljava nerazdeljenega poldnevnega pouka odgovarja dalje tudi našim gospodarskim in socialnim zahtevam ljudstva. Mnogo revnih staršev je prisiljeno obdržati vsled pomanjkanja kruha svoje otroke doma. Take zamude opraviči seveda učitelj že iz moralnega stališča. Pri pomanjkanju delavcev so pa tudi mnogi starši prisiljeni izrabiti delavno moč svojih otrok. Nehote se je takim staršem šola zasovražila, ker jim odteguje prepotrebno delavno moč. Te ljudske potrebe pa lajša nerazdeljen poldnevni pouk. Pri nerazdeljenem poldnevem pouku se šolomrtni starši tudi veliko lažje prisilijo k rednemu pošiljanju svojih otrok v šolo. Tako se z upeljavo nerazdeljenega poldnevnega pouka pridobi ljudstvo za šolo, in šolski obisk, ki je v nekaterih krajih jako slab, se izboljša.

Podajam te vrste v razmišljanje. Prepričan sem, da bo nerazdeljen poldnevni pouk razveselil in zadovoljil ljudstvo in učiteljstvo

J. Reichmann.

HREN:

Čudna naredba

Ne vem ji ne dneva rojstva, ne številke, s katero je bila opremljena, ko je zagledala ta božji svet. Tudi njenega duševnega očeta ne poznam. Našel sem jo kot nedolžno skromno notico v dnevnem časopisu meseca junija 1921. Marsikdo izmed nas jo je prezrl, drugi pa morda čital in zopet pozabil, češ, čemu bi se za to brigal, saj mene itak ne zadeva. Največ si jih pa misli tako-le: »Če bo kaj važnega, bode že ukrenila naša organizacija potrebne korake. Saj imamo svoje poverjenstvo, strokovno tajištvo itd. Torej lahko živimo brez skrbi.« Taki ljudje pa ne mislijo, da smo organizacija mi vsi, ne pa samo poverjenstvo Ljubljana oziroma njegovi člani in da je nas vseh sveta dolžnost brigrati se za vse, kar je v dobrobit ali pa v škodo našemu stanu. Poverjenstvo je s svojimi člani le izvršilni organ in predstavitelj organizacije in nič drugega. Ono ne bode mislilo za nas vse iz enostavnega vzroka, ker je to nemogoče. Pa o tej naši značilni komodnosti, morda drugič.

Torej tista naredba, ki se je meni zdela tako čudna, se glasi tako-le: »**Akcijske družbe, pridobitne zadruge in učiteljstvo, učiteljstvo ki hoče biti v upravnem odboru kake akcijske družbe ali pridobitne zadruge, mora odslej prositi za dovoljenje višjega šol. sveta.**«

Ko sem to prečital, sem potem prelistal ves dnevnik, ker sem pričakoval še ene važne notice namreč, da se je vrnil v vsjo nekdanjo močjo in slavo v prestolico Slovenije — doktor Šušteršič, nepozabnega spomina. Oddahnil sem pa se prav pošteno, ker take novice nisem zasledil, ampak se prepričal, da se je vrnila samo njegova naredba. Spomnil sem se vsega čerja in vseh žrtv, ki jih je takrat imelo »srečno« kranjsko učiteljstvo, da je obvarovalo »Učiteljsko tiskarno« pogina. Saj s pomočjo ravno te, oziroma take naredbe je prepovedal aktivnemu učiteljstvu sodelovanje v akcijskem podjetju učiteljstva, on — takrat vsegamogočni doktor Šušteršič.

In danes je zagledala zopet beli dan v svobodni domovini! Zakaj, čemu? tega ne vem. Tudi vem, da danes ne bode škodala nikomur. Da, danes gotovo ne, ker je več njenega duševnega očeta. Zakaj, čerka je mrtva, duh je, ki ji da življenje. In čerker boče tako, se nam ni treba bati posledic te naredbe. Tudi to je gotovo. Samo eno bi rad vedel sedaj, v tej nestalni dobi, in bil bi popolnoma pomirjen, namreč: »Kako dolgo bode ostalo vsaj še tako — ako ne boljše — kakor je sedaj?« Ali je popolnoma izključeno, da bi prišel nekoč nekto, ki bi lahko tej naredbi dal svojega duha in ki bi zopet rezala v živo meso kakor je že rezala svoj čas? Ali smo že res preživeli tisti čas, ko je bila šola »političnan« prve vrste? Zdi se mi, da ne. Ako me hoče kdo potolažiti s frazami mu že naprej povem, da pri meni ne učinkujejo. Ako mi hoče dokazati z podpisanimi pravovelnimi naredbami — zakonov še itak nimamo — mu povem,

da se pravovelnost naredbe — in tudi že zakon — prav tako pravovelnostno razveljavljajo in postavljajo novi. Torej čemu in zakaj? »Kaj pa je tebe treba biliti!« bi lahko vzkliknil s Prešernom...

Z naredbami je navadno velik križ v sedanjem času menda še večji kakor kdaj prej. Logike navadno ne poznajo. Pri delnostih je še opaziti to Sokratovo hčerko, a pri pravicah se navadno skrje. Lansko leto nam ni šlo v glavo, da nimamo najvišje pravice državlanske — namreč pasivne v zakonodajni ali ustavni zbor. Dolžnosti imamo vse, a pravice ne. Nekaj smo ropotali in sestavljali resolucije, nazadnje smo pa še to opustili in se udali v usodo. In to je bilo prav. Saj takaj niso potrebovali učiteljev, kakor se je pokazalo! Do letos smo bili lahko učitelji vsaj župani ali pa občinski svetovalci. Zdaj je — hvala Bogu! — tudi to šlo rakom žvižgat. Odslej smo samo še lahko — občinski tainiki, drugega nam ne dovolijo — naredbe. Morda pa pride nekoč naredba, ki nam vzame še to pravico. In takrat bomo gotovo rekli vsi: »Dobro in prav je. Gospodje že vedo, kaj delajo.« — Saj ko je šlo za pasivno volilno pravico v občini, se še zganili nismo. Tudi značilna poteza za naš stan v sedanjih razmerah, ko se odločije usoda tudi našega stanu za deset in desetletja

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ **Učiteljsko društvo za Prekmurje.** Da izberemo dva delegata in dva namestnika za pokrajinsko skupščino UJU v Celju, vabim nujno vse člane na sestanek dne 6. 8. t. l. ob 10 uri v Murski Soboti (v drž. šoli). Kdor je zadržan ali na počitnicah, sporoči do dne 4. 8. t. l. potom dopisnice 4 imena na naslov: Predsedništvo uč. dr. za Prekmurje v Gederovcih, p. Rankovce. Za odbor A. Požegar.

+ **Učiteljsko društvo za mariborski šolski okraj** zboruje v četrtek dne 4. avgusta v Mariboru v mali dvorani Narodnega doma ob 10. uri s sledečim sporedom:

1. Stanovske zadeve.
2. Rokotvorni pouk v ljudski šoli. (Poroča tov. Ivan Robnik)
3. Predlogi.
4. Polnoštevlna udeležba je najmenitnejše stanovska dolžnost!

Albin Spreitz, predsednik.

+ **Šoštanjsko učiteljsko društvo** je zborovalo dne 14. t. m. skupno z vranskim in gornjegrajskim v Šmartnem na Paki. Prihiti so tudi nekateri člani celjskega učiteljskega društva, tako da je bila udeležba nad vse zadovoljiva.

Tov. Stopar pozdravi vse navzoče tovarišice in tovariše, posebno nadzornika za šolsko vrtnarstvo tov. Skulja. Predsednikom predlaga tov. Pulkota, ki podeli besedo nadzorniku Skulju. Z očitnim zanimanjem so sledili zborovalci temeljitim izvajanjem nadzornikovim v kmetijsko prirodnoštevlnem pouku ter o smernicah za uredbo in oskrbovanje šolskih vrtov. Predavanju je sledila jako važna debata, v kateri se je temeljito ventiliralo vprašanje, ali zastopuje v ponazorovanju kmetijsko prirodoslovne snovi v osnovni šoli in v kmetijskih nadaljevalnih tečajih vzorno urejevanje šolski vrt v izmeri 10-20 arov, ali ut bilo umestno in potrebno prikopiti vsaki šoli primerno popolno gospodarstvo. Večina navzočih je stala na stališču, da zastopuje v učne svrhte velika šolski vrt, ki mora pa biti z vsem potrebnim opremljen. Ne glede nato, da učitelju nedostaja časa za nadziranje samostojnega vzornega gospodarstva in mu manjka v mnogih slučajih tudi potrebne strokovne naobrazbe, ni neman osnovne šole, kmetijskih in gospodinjinskih nadaljevalnih tečajev, posredovati strokovnega kmetijskega znanja, ampak le zainteresirati mladino za kmetijstvo v splošnem, natančneje jo pa seznaniti s sadjarstvom, trtarstvom, vrtnarstvom in čebelarstvom. Strokovnemu kmetijskemu pouku služijo kmetijske šole in državna vzorna gospodarstva, ki bi se naj ustanovila po vseh sodnih okrajih. Velike važnosti je ustanovitev kmetijskih in gospodinjinskih nadaljevalnih tečajev. Naučna uprava pa naj skrbi zato, da bode pouk na teh tečajih ravno tako honoriran, kakor pouk na obrtno nadaljevalnih tečajih.

Predavanje o prosvetnem delu učiteljstva je izostalo, ker se predavatelj g. poverjenosti za uk in bogočaste dr. Skaberne zaradi preobitega uradnega posla zborovanja ni mogel udeležiti.

Tov. Skala nam je očrtal kulturni razvoj naših bratov okraj meje ter nam slikal Gregorčiča kot pesnika preroka. Za svojo temeljito in lepo predavanje je žel obče priznanje.

Sprejete resolucije:

1. UJU poverjenosti Ljubljana skuša doseči, da se določi za poučevanje na kmetijskih in gospodinjinskih nadaljevalnih tečajih isti honorar, kakor je določen za poučevanje na obrtno nadaljevalnih šolah.

UJU poverjenosti Ljubljana se naj zavzame zato, da se ukine veselčni davek na Srbske prireditve.

Skupni obed je bil pripravljen v gostilni ge Bizjakove pri Francetu. V prijetni tovariški družbi med nagovorom in petjem se nam je le

premaglo približevala ura odhoda. Po nagovoru tov. Kramarja so vsi navzoči zapeli narodni himni: »Lepa naša domovina« in »Bože pravde«. S tem se je zaključil tovariški sestanek.

Zborovanje v Šmartnem bo ostalo gotovo nam vsem v najlepšem spominu, pozabili pa tudi ne bomo naravnost oduševskih cen, s katerimi nas je osrečila gostilničarka. Ko smo zaznali za učun, smo se vsi spogledovali in se čudili, da je tako izkoriščanje in odiranje sploh mogoče in uspelo.

Stopar.

Iz Jugoslavije.

— **Pokrajinska skupščina UJU poverjenosti Ljubljana** se zaradi raznih težkoč, v prvi vrsti zaradi nastanitve udeležencev, ne more vršiti v Celju, zato se vrši skupščina po sklepu zadnje seje ožjega sosveta dne 3. in 4. septembra t. l. v Rogoški Slatini, kjer bodo udeleženi po ugodnih znižanih cenah vse udobnosti. Okrajna društva naj pravočasno javijo delegate! — UJU, poverjenosti Ljubljana.

— **Brez smisla za organizacijo!** Volitve učiteljskih zastopnikov v okrajni šolski svet za ljubljansko okolico so pokazale učiteljstvo tega okraja v povsem drugačni luči nego smo ga bili doslej vajeni gledati. Napredna kandidata sta dobila po 139 oziroma 137 glasov, medtem ko so ostali Slomškarji daleč zadaj s 47 do 49 glasov. Pa še nekaj drugega so nam pokazale te volitve: Okrajno učiteljsko društvo za ljubljansko okolico ima po svojem zadnjem društvem seznamu 107 članov. Če primerjamo to število z gorenjim številom oddanih glasov, tedaj se nam pokaže, da je v ljubljanski okolici okrog 30 naprednih učiteljev oziroma učiteljc, ki še niso vključeni v UJU. Kje je iskati vzroka temu nelepemu pojavu, da ne rabimo drugega izraza? Kje drugje, če ne v nas samih, v pomanjkanju prave stanovske zavednosti posameznih članov našega stanu! In te nezdrave razmere niso doma samo v ljubljanski okolici, ta pojav stanovske nezavednosti je opaziti več ali manj skoro po vseh šolskih okrajih širom Slovenije. Čitajte n. pr. poročilo društva za mariborski šolski okraj v zadnjem »Tovarišu«, kjer poziva tov. predsednik vse še nevlaniene tovariše (tovarišice) v okraju, »da se čimpreje organizirajo prečitajoč imena dotičnih stanovskih divjakov.« Pa — če hočete — še en dokaz stanovske brezbrzičnosti, ki nam ga nudisledno napoverjenosti UJU naslovljeno pismo: »Podpisani uljudno prosim, da naj se mu sporoči, ako je član UJU! V slučaju da ni, potem prosim, naj se ga blagovolji vpisati kot člana UJU ter mu poslati položnico v svrhu plačila članarine, N. N.« Če sedaj vzamemo, da je v vsakem okraju povprečno po 10 takih nezavednežev, okrajnih društev pa je 31, tedaj imamo v Sloveniji nad 300 učiteljstva, ki drži roke križem ter od strani gleda delo svojih tovarišev in uživa sadove njihovega truda! To je črn madež na naši celokupnosti, ki ga moramo čimpreje odpraviti pri vsakem društvu, pa naj stane kolikor hoče! Na celokupnem članstvu naše organizacije je, da privede vse te nezavedne ljudi pod okrilje UJU. Postopanje tov. predsednika društva za mariborski okraj je posnemanja vredno. Ako storimo tozadevno vsi svojo dolžnost, potem imamo, da se nam ne bo treba več pritoževati, da se 10% slovenskega učiteljstva nahaja zunaj svoje stanovske organizacije. Vsi smo tu, da vsak po svoji moči in zmožnosti prispevamo za skupno dobro svojega stanovskega in narodnega ujedinjenja, da smo zidarji svoje in narodove boljše bodočnosti!

— **Vozne ugodnosti na državnih železnicah.** Z ozirom na tozadevne vesti raznih listov se je naš strokovni tajnik informiral na merodajnem mestu, kjer pa še nimajo nikakega uradnega obvestila. Zato opozarjamo naše članstvo, da bi hile za enkrat prošnje brezuspešne. Čin pozivemo o stvari nekaj pozitivnega, objavimo to takoj v listu.

— **Opcija za državljanstvo v naši državi.** Od raznih strani prejemamo vprašanja, kaj je ukreniti vsem tistim tovarišem (tovarišicam) ki so pristoini v zasebno ozemlje, da ne pridejo v kako neprikljo, ker morda še niso optirali za našo državo. Ker velja opcijska pravica za vse javne uslužbence, torej tudi za učiteljstvo, v enaki in isti meri bodi nam kot odgovor dovoljeno, da citiramo besede ki jih z ozirom na izvrševanje opcijske pravice navaja »Poštni Glasnik« v svoji 12. števil, z dne 15. t. m. Tam stoji tako: »Če ne izide v kratkem drugačna naredba, lim svetujemo, da optirajo, posebno na provizorni nameščenci. Rok za op-

cijo poteče 2. avgusta t. l. Dr. Rybač je mnenja, da ta rok ne drži in poroča Primorcem drugače z ozirom na napačne vesti o roku za opcijo v »Jugoslaviji« z dne 12. julija. Za naš važen del njegovega članka se glasi takole: Sicer pa nima ta dan (2. avgust) za opcijski rok nikake važnosti. Za izvrševanje opcijske pravice je namreč merodajna izključno le uredba od 25. novembra l. 1920, št. 271 »Službenih Novin« z dodatno uredbo od 23. decembra 1920. V zmislu § 12 prvo-navedene uredbe za začne opcijski rok za osebe, ki imajo domovinsko pravico na ozemlju zasedenem od Italije, teči šele od trenutka, ko se reši vprašanje državne meje proti Italiji in ko bode Italija evakuirala naše dotične kraje. Tak rok torej sploh ni še začel teči, ker ni Italija do danes še izpraznila onega zasedenega ozemlja. Tudi pravi uredba izrecno, da bode ministrstvo za notranje stvari začetek roka svojčas objavilo. V kolikor je meni znano, take objave do sedaj še ni bilo in je tudi ni moglo biti, ker ni še vse ozemlje izpraznjeno. V Italiji je bilo to vprašanje drugače rešeno. S kr. odlokom od 30. dec. l. 1920, št. 1890 je bil namreč za izvrševanje opcijske pravice za laško državljanstvo določen rok do 15. julija 1921. Ob pogajanjih v zmislu čl. II rapalske pogodbe sem laškega zastopnika g. Salato na to razliko opozoril in izrazil željo, naj se v obojestranskem interesu to vprašanje enakomerno reši. Sporazumela sva se na to, da se opcijski rok za naše laške državljanje podaljša do 31. decembra 1921. Neposredno pred svojim odhodom iz Rima sem slišal, da je laška vlada že izdala kraljevi odlok v tem zmislu. O stvari sem seveda poročal naši vladi; no ona se o tem vprašanju ni še izjavila. Vsekakor pa z ozirom na gori rečeno ni nikakega dvoma, da za primorske Jugoslovence, ki bi hoteli optirati za Jugoslavijo, ni niti še začel teči opcijski rok.« Tako torej dr. Rybač! Prizadetim tovarišem (tovarišicam) je sicer dano na razpolago, da se drže Rybačeve razlage, vendar pa im, da se izognejo vsem morebitnim zmedam in sitnostim, svetujemo, da optirajo do 2. avgusta.

— **Društvo učitelja gradi škola v Hrvatski Slavoniji** je zborovalo dne 3. julija v Učitelji domu v Zagrebu. Zborovanje je otvoril predsednik Jos. Kovačević. Po pozdravnih besedah je predlagal, naj odpošljejo zborovalci na kabinetno pisarno v Beogradu brojavko, ki bi izrazila iskreno zadoščenje, da se je ponersrečil atentat na našega prestolonaslednika. Predlog so zborovalci navdušeno sprejeli. Nato je podal tajnik Dušan Židovec izčrpano poročilo o društvem detovanju. Opisal je vsa pota in vse boje društvenega vodstva, da bi doseglo pravično ureditev službenega razmerja meščanskošolskega učiteljstva. Uspeha doslej navzlic vsem naporom ni bilo. Hrvatske meščanske šole bijejo težek boj za obstanek. Nadzorujejo jih nadzorniki za ljudske šole, ker so z njimi združene. Gblast zapira meščanske šole in ustanavlja v popolnem nerazumevanju ljudskih prosvetnih potreb — gimnazije. Na anketo, ki je v Beogradu izdelovala šolski zakon, niso bili pozvani zastopniki meščanskih šol. Nujna potreba je, da se združi učiteljstvo meščanskih šol iz Hrvatske in Slavonije, Dalmacije, Slovenije, Vojvodine in drugih pokrajin v skupno organizacijo. Zahtevati moramo, da se ponovi v počitnicah anketa za šolski zakon, ki bo obravnavala meščansko šolstvo. Na anketi naj bojo zastopane meščanske šole vseh pokrajin v Jugoslaviji. Zborovalci so sklenili, da tozadevno resolucijo takoj pošljejo ministru v Beograd. Predsednik je pripomnil, da je dobil pravkar poročilo o nameravani anketi ki jo je zahtevalo tudi novoustanovljeno društvo meščan. učiteljstva v Vojvodini. Po poročilu blaginika je pozdravil predsednik zastopnika slovenskih meščan. šol. Drag. Humeka, ki je nato v daljšem poročilu opisal razmere meščanskih šol in učiteljstva v Sloveniji. Radostno je pozdravil namero, da ustanovimo enotno falango, da izvojujemo bodočnost meščanski šoli in nje učiteljstvu. Izrazil je željo, da bi bila ta organizacija v okviru Udruženja. Če bi pa njega vodstvo ne hotelo ali ne moglo najti forme za vzprejem, se pa tudi ne bomo strašili samostojne organizacije, ki bo zadosti močna za delo in — boj. Predsednik Kovačević predlaga, da skličemo v jeseni delegate iz vse Jugoslavije na posvetovanje v enotni organizaciji učiteljstva meščanskih šol. Predlog je bil soglasno sprejet in za hrvatsko društvo takoj določeni delegati. Sledilo je še posvetovanje o enotnih uč-nih načrtih in je bila sprejeta resolucija v prilog oženjenim učiteljicam, ki se čutijo